

Kreative Kort

Workshop 22. marts 2014, Frederiksberg

Improspillet

Improspillet er ment som en lille kickstarter til at starte en sang jamsession. Spillet - bestående af 10 forskellige kort - bringer både struktur og tilfældighed til den musikalske proces og lader udfaldet bero på spillernes fortolkninger.

Spillets hovedidé er at bringe inspiration til den frie proces. Dels for at have et sted at starte. Dels for at skabe nogle fælles referencerammer for gruppen at arbejde indenfor. Og dels for at bryde vaner og mønstre som vi alle falder i. Der er ikke noget så befriende som et dogme!

Hvad er improvisation?

Improvisation er noget uplanlagt. Det kan være en afvigelse fra en plan - men det kan også bare være planen i sig selv *at være uplanlagt*. Så sætter man sig selv i en åbenhed, ser hvad der kommer og får det bedste ud af *det som er*. Det er altså baseret på at man handler i et *her-og-nu*, og ikke i at *udtænke* den bedste løsning først. Det er en indstilling - eller handlemåde - som baserer sig på at agere intuitivt - dvs handle så hurtigt og spontant at vores udregnende intellekt ikke har en chance for at være med ved roret, når processen skal foregå optimal.

Improvisation er også bevægelse. Noget der udvikler sig fra punkt A til punkt B. Eller måske bare noget som bevæger sig fra et sted til et andet - og måske tilbage igen. I hvert fald er det en bevægelse - en bevægelse i tid. Modet til at "gå fra én tone til den næste" - som Bobby McFerrin har udtrykt det engang.

Så improvisation er en *uplanlagt bevægelse* - men bevægelsen må ikke være *planløs*. Der ligger nemlig det i improvisation, at det er et subjekt som udfører den. I vores tilfælde kan subjektet være en syngende, trallende og brusebadsentusiastisk hverdagshelt, eller en ambitiøs, lærd jazzskala-fetish'ist. Lige meget hvilken grad af forudsætninger der ligger bag vores subjekt, så er formålet

ikke at han skal kontrollere situationen med sin musikalsk viden, men at han skal slippe sine færdigheder fri ved at lade intuitionen målrette og kvalificere den musikalske bevægelse i den givne kontekst. Bevægelsen er dermed ikke planlagt og heller ikke planløs - planen bliver bare først afsløret i samme nu, som bevægelsen foregår. Han *aner* måske hvad der ligger foran, men han flytter sig reelt i blinde og kan kun lige skimte konturen af det som kommer. Eller som Pascal sagde: "The heart has its reasons, which reason does not know".

Improvisation er altså en *målrettet, uplanlagt bevægelse*.

Udfordring - at agere i det ukendte

Det sætter nogle helt andre krav at deltage i en improvisation, end at udføre i en aftalt og evt nedskrevet musikalsk kontekst. Helt basalt kan man sige at sangerens *autonomi* kommer i spil på en måde den aldrig gør i en almindelig kor situation - og det er denne autonomi som sangeren skal lære at forvalte. Det er den særlige ingrediens i improvisation - *du* skal bringe din musikalitet, dine valg og dine fortolkninger ind i det musikalske produkt. Et produkt som i øvrigt ikke kan adskilles fra dittos proces.

Så vi har brug for at lære nye kompetencer - navigation og forvaltning. Vi må indføre nogle pejlemærker, da vi nu ikke længere har 5 siders streger og blækklatter som vi kan udføre korrekt (som i øvrigt er et udbredt - men misforstået - mål for, om en koncert forløb godt i amatørkredse. But why!?). Hvordan navigerer jeg i den musik som er? En musik som nogle gange bedst kan kategoriseres som et lydunivers andre gange som en evig omskiftende tilfældighedsmaskine. Og hvordan forvalter jeg min autonomi i den musik som er? En musik som nogle gange repeterer sig som et fastgroet tapetmønster i min mormors gæsteværelse og andre gange er så uforståelig at man føler sig som en reality stjerne i Paradise Hotel.

I nedenstående arbejder vi ud fra tre spor, som alle er vigtige at oparbejde kompetencer indenfor. De tre spor er teknik, autonomi og rammer.

Teknik - mestring af musikken

Teknik dækker over alle de tekniske færdigheder som du behersker på dit instrument (stemmen) og dine generelle musikalske kompetencer. Jo højere teknisk og musikalsk niveau du er på, jo større er dit potentiale for at indgå i en optimal improvisation. Teknisk kunnen er det som gør at man i praksis kan reagere i overenstemmelse med sin intuitive vilje. Bl.a. derfor er teknik super vigtigt at arbejde med for sin egen selvtilfredshed såvel som det musikalske udbytte. Til gengæld skal teknik optimalt set stå helt i baggrunden under selve improvisationen (såvel som enhver anden musiceren). For er man ikke i stand til at udføre musikken legende let, så ryger flowet og fokus på musikken flyttes fra øjeblikkets muligheder til teknikkens værksted.

Som sådan er teknik et meget vigtig parametre for det musikalske niveau, en given improvisation kan opnå. Men samtidig er det min overbevisning at det er et område, som bør adskilles fra øvningen af de improvisatoriske færdigheder. Teknik-mindset vs. improvisations-mindset er som olie og vand.

Strategien for opøvelsen af tekniske færdigheder er at bevidstgøre det specifikke område, forstå udfordringen kognitivt, og endelig at præparere sin krop og hjerne til at følge bestemte

ønskværdige mønstre (skalaer, strubehovedets indstilling mv.). Improvisationens strategi er derimod at løbe ud i sommerregnen i bare tær og natkjole. Følge det intuitive valg. Skide hul i impulskontrollen og lade alle eksisterende kompetencer blomstre i et smukt organisk impulsorgie.

Autonomi - komponist i nuet

Som nævnt er autonomi netop det helt skelsættende mellem node-musik og improvisationsmusik. I node/aftale-musikkens paradigme navigerer vi efter fastsatte forventninger. Vi udfører musikken i overensstemmelse med komponistens, arrangørens og dirigentens intention. Men i improvisatorisk musik er vi selv blevet pålagt komponistrollen, og arrangementen foregår on the fly i et nonverbalt kollaborativt samarbejde som ville have gjort Marx misundelig.

Det er den vildeste gave - den største frihed. Friheden til at udtrykke sig selv! Udfordringen er så at navigerer og forvalte denne autonomi på kompetent og kvalificeret vis. Det gør man paradoksalt nok ved at tjene det højere fælles mål, og ikke ved at starte et langt selvdissekerende egoridt. Eller i alle fald - selvdissekerende eller empatisk følede - det fælles mål skal være i mente.

Impulser er en vigtig ingrediens. For musikken sker her og nu, og hvad ellers kan vi reagere på? Bearbejdning af motiver er en anden ingrediens. Improvisation pålægger dig ikke at opfinde den dybe tallerken igen og igen. Den målrettede, uplanlagte bevægelse opstår helt automatisk ved at variere og bearbejde et motiv. Og skulle du have publikum, vil de netop følge denne bevægelse. Udviklingen og legen. Produktet er processen og din personlige (autonome) fortolkning af øjeblikkets bevægelse er hovedretten. Fængslende og interessant i sig selv.

Rammer - kollektive referencer

Det tredje spor er det kollektive ubevidste - eller kollektive bevidste for den sags skyld. Pointen er at det er kollektivt. Det er de musikalske fællesreferencer som sættes i spil under improvisationens tilbliven. Vi kan kalde dem rammer. En ramme kan f.eks. være en bestemt genre, og de kendetegn som definerer netop denne genre. Men en ramme kan også være en særlig tilgang som er unik for gruppen fordi de har øvet det sammen. F.eks. "Syng efter munden"-øvelsen eller rollefordelinger som f.eks. Rhiannons terminologi.

Improspillet's 4 første kategorier - Instrument Rhiannon Roles Genre - er på mange måder rammer som skaber kollektive referencer i det improvisatoriske arbejde.

Spor:	Teknik Mestring af musikken	Autonomi Komponist i nuet	Rammer Kollektive referencer
Parametre:	Tonalitetsfornemmelse Rytmik Instrumentfleksibilitet Tonetræfsikkerhed Ambitus Klang typer Almen musikalitet ...	Motiver Impulser Teksturer Entrainment Lederskab (initiativ) Følgeskab (bakke op) Fundament (akkompagn.) Udvikling (Udfordre rammen) ...	Genrer - og dens kendetegn. Formtyper Rollefordelinger Tonale universer "Syng efter munden" ...

Confluence - sammenløb

Hvor kommer de gode, nyskabende ideer fra? Jeg så et interview med en forfatter som fik talt sig frem til at det var *confluence* - et *sammenløb* af forskellige tilfældige hændelser og ideer, men som i mødet med hinanden får nyt liv og kontekst. Samme pointe havde Ph.D. Cand. Psyk. Lene Tanggaard (i et foredrag med titlen "Kreativitet kan læres", 29. oktober 2013). Det kreative (nyskabende) opstår i mødet mellem to enheder som bliver sat sammen på en ny måde.

Man kan bruge improspillet ved at arbejde med kategorierne som de oprindeligt var tiltænkt. Men man kan også bruge de 10 kort som fri inspiration til at skabe nye sammenløb. Og det er måske pointen med kortene - og alle improvisatoriske inspirationskilder generelt - vær ligeså kreativ med behandlingen af rammerne som behandlingen af motiver i selve improvisationen.

God fornøjelse!

- Kristian Skårhøj, marts 2014

Ideer til brug af Improspillet kan findes på:

<http://songsofthemoment.com/gamerules/>